

Jakub Heciak

Inicjatywy społeczne w kształtowaniu rewitalizacji przestrzeni publicznych

---

Problemy Rozwoju Miast 10/2, 83-91

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jakub Heciak

INICJATYWY SPOŁECZNE W KSZTAŁTOWANIU REWITALIZACJI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

Abstrakt. Autor opisuje inicjatywy społeczne i artystyczne w rewitalizowanym śródmieściu Kielc, budzące wśród mieszkańców nadzieję, że mogą mieć wpływ na kształt swojego otoczenia. Działania lokalnych grup społecznych z Nowych Ruchów Miejskich nie zawsze są aprobowane przez władze miasta, ale motywują mieszkańców do większego zaangażowania w procesy rewitalizacyjne. Identyfikacja z miejscem zamieszkania to jedna z najcenniejszych wartości w budowaniu lokalnego programu rewitalizacji, a jednocześnie wyznacznik rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. W artykule przedstawiono inicjatywy, które mają istotny wpływ na proces rewitalizacji nie tylko w sferze architektonicznej, lecz również niematerialnej.

Słowa kluczowe: przestrzeń publiczna, rewitalizacja, partycypacja społeczna.

Problem partycypacji społecznej jest szeroko dyskutowany i omawiany na konferencjach oraz w publikacjach od wielu lat. W przypadku projektów rewitalizacyjnych partycypacja społeczna stanowi warunek i podstawę sukcesu działań w zakresie odnowy miast. Działania nie mogą dotyczyć jedynie infrastruktury, powinny także wzmacniać aktywność społeczno-ekonomiczną oraz budować tożsamość miejsca. Z definicji działaniami odnowy miast objęte są: ochrona środowiska, dóbr kultury, transport, bezpieczeństwo, oszczędność energii oraz wykształcenie.

Proces planowania i rewitalizacji miast oparty na udziale społeczeństwa znalazł szczególny wyraz w postulatach i postanowieniach konferencji ONZ w Rio de Janeiro w roku 1992 oraz w Stambule 4 lata później. Termin: udział w decyzjach nie dotyczy jedynie współuczestniczenia w decyzjach, został rozszerzony do współudziału w konkretnych działaniach jako element samorządności. W działaniach rewitalizacyjnych jest podstawowym warunkiem ich powodzenia, jako przeciwwaga dla eksperckiego głosu, stanowi też wyzwanie dla administracji publicznej. Świadome swych praw i obowiązków społeczeństwo powinno sygnalizować swoje potrzeby i oczekiwania co do działań rewitalizacyjnych, władza zaś nie powinna ulegać pozorom konsultacji społecznych i aktywnie włączyć społeczeństwo w proces odnowy. Rewitalizacja bowiem dotyczy w swej istocie obszarów problemowych, gdzie aktywność społeczno-ekonomiczna społeczeństwa nie wystarcza do rozwiązania problemów. Tworzenie wspólnoty lokalnej – społeczeństwa obywatelskiego, przyczynia się do wzrostu poczucia przynależności do danego miejsca.

W podręczniku „Przeprowadzanie konsultacji w samorządzie” można przeczytać: *Porządek prawny i zwyczajowy wyznacza bardzo szerokie spektrum podmiotów i instytucji uczestniczących w konsultacjach społecznych. Zasadniczym kryterium zaproszenia tych podmiotów i instytucji do udziału w konsultacjach jest ocena wpływu przedsięwzięcia i jego*

skutków na interesy tych podmiotów. W praktyce państw stosujących idee społeczeństwa obywatelskiego nie stwarza się specjalnych barier do udziału w konsultacjach, a wręcz przeciwnie: konsultacje są dostępne dla wszystkich, którzy mogą wskazać na wpływ podejmowanych działań na ich sytuację [Garlicki 1999:42; Zychowicz 2011:7].

Obowiązek prowadzenia konsultacji społecznych nie został wprowadzony wprost do Konstytucji RP, natomiast poszczególne jej rozdziały gwarantują obywatelom możliwość swobodnej wypowiedzi, dostęp do informacji publicznej o środowisku. Kolejne akty prawne, m.in. ustawa o planowaniu przestrzennym, ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, precyzują i opisują formę, zakres partycypacji społecznej i udziału społeczeństwa w decyzjach [Zychowicz 2011:12].

Partycypacja nie może się ograniczać do tworzenia projektu rewitalizacji czy wyznaczenia obszarów problemowych. Od fazy przygotowania samego programu do jego realizacji udział społeczeństwa powinien się wzmacniać, gdyż w prowadzonych pracach i działaniach zbyt wiele elementów zmienia się i dezaktualizuje. Zmienność uwarunkowań można uznać za element łączący wszystkie działania w tym procesie. Im głębiej wkraczamy w fazę realizacji, tym większe okazują się różnice i oczekiwania mieszkańców.

Nie należy przy tym zapominać, że każda działalność administracji publicznej powinna służyć mieszkańcom, zaś konsultacje społeczne powinny być możliwie jak najszersze, nieograniczające się jedynie do osób bezpośrednio związanych z danym obszarem. Stworzenie procedur konsultacyjnych powinno być elementem poprzedzającym proces rewitalizacji i być konsekwentnie realizowane przez cały czas prowadzenia działań, nawet wtedy, gdy są obiektem krytyki dotychczasowych działań samorządu.

Co to jest jakość przestrzeni publicznej?

Jakość przestrzeni publicznej stała się przedmiotem troski architektów, urbanistów, urzędników po części dlatego, że w Polsce jako kraju postsocjalistycznym opozycja prywatne–publiczne w zbiorowej świadomości nie istniała. Cała przestrzeń miejska, czy to ulice, skwery, czy wielorodzinne domy lub ogródki działkowe były wspólne, zbiorowość mieszkańców była jedynie jej użytkownikiem. Stąd obojętność i poczucie niemocy w stosunku do zmian, które zachodziły w naszej przestrzeni.

Transformacja ustrojowa nie zmieniła gwałtownie naszej świadomości i przyzwyczajzeń, zmieniła jedynie przestrzeń, która została zawłaszczona przez reklamę. Większość obywateli pozostała obojętna, troszcząc się jedynie o własny majątek. Tymczasem jakość wspólnej przestrzeni nie musi odnosić się jedynie do materiałów użytych na posadzce, ilości urządzeń, rodzaju nasadzeń – one nie mogą charakteryzować przestrzeni, a jedynie jej wykończenie. Wysokiej jakości przestrzeń publiczna to przede wszystkim obszar aktywności społecznej, kulturalnej, artystycznej, rozrywkowej, ekonomicznej. Przestrzeń, w której mogą być realizowane aspiracje, marzenia, pomysły jej użytkowników lub mieszkańców. To przestrzeń elastyczna, w dużym stopniu zmienna. Zupełnie inną funkcję pełni skwer, plac targowy, park, plac, jednakże wszystkie one muszą być potrzebne!

Samowola mieszkańców a odgórne plany

Niekiedy plany władz samorządowych zupełnie roz mijają się z oczekiwaniami mieszkańców. Wśród najbardziej znanych przypadków takich rozbieżnych wizji są warszawskie realizacje samowoli, m.in. Dotelniacz Joanny Rajkowskiej na pl. Grzybowskim oraz Nasz Park założony przez mieszkańców Kabat pod wodzą Jacka Powałki, na skrzyżowaniu al. Komisji Edukacji Narodowej i ul. Pała Telekiego. Są to przykłady zupełnie różnego podejścia administracji publicznej do inicjatyw społecznych. Dotleniacz Rajkowskiej, doczekał się realizacji w formie wyłonionego w konkursie architektonicznym nowego skweru, a samowola Jacka Powałki poskutkowała wizytą pilarzy wynajętych przez miasto. Miasto, tłumacząc swoje działania wskazywało przeznaczenie gruntu w planach inwestycyjnych zupełnie inne niż oczekiwane przez mieszkańców. J. Powałka podjął inicjatywę społeczną pn. Nasz Park, zachęcającą do zakładania kolejnych zieleńców wszędzie tam, gdzie przestrzeń jest zaniedbana i niczyja. Na stronie internetowej inicjatywy jest napisane: *Nasz Park to inicjatywa, którą rozpocząłem przed ponad 5 laty. W miejscu dzikiej łąki przy samym wyjściu ze stacji metra Kabaty w Warszawie z pomocą przeszło 100 sąsiadów budujemy park. Może i nie jest on wielki jak prawdziwe parki ale wierzę, że budzi on w nas nadzieję na odtworzenie społeczeństwa obywatelskiego. Społeczeństwa, które bierze sprawy w swoje ręce i zmienia otaczającą nas rzeczywistość.* Inicjatywę wsparło 20 społeczności z całej Polski, które na podobnej zasadzie posadziły drzewa w swojej okolicy.

Przestrzeń, która stwarza wrażenie niczyjej, niezagospodarowanej z powodu deficytu przestrzeni o wyraźnym charakterze publicznym i odpowiednim sposobie zagospodarowania, rodzić może pokusę takich reakcji społecznych jak wyżej przytoczone. Oczywiście w skali Polski są to nadal przypadki wyjątkowe. Rodzić się jednak musi pytanie, czy oderwana od rzeczywistości władza, jak w przypadku Ursynowa, nie powinna wykorzystać tego rodzaju inicjatywy do budowania tożsamości miejsca, którego znaczna część mieszkańców to nowo przybyli z innych części kraju.

Rewitalizacja zabytkowego śródmieścia Kielc – konsultacje społeczne

W raporcie z konsultacji społecznych wykonanych metodą FGI (*Focus Group Interview*), przeprowadzonych przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej na zlecenie miasta Kielce w 2004 r., przeczytać można: *Powszechnie uznawano, iż rewitalizacja centrum Miasta tzw. city, jest pierwszym zadaniem i należy je realizować z wielką determinacją wykorzystując na ten cel wszelkie możliwe środki (zwłaszcza finansowanie zewnętrzne z Funduszy Strukturalnych). Uzasadniano to faktem, iż najpierw należy realizować te inwestycje, które zaspokajają potrzeby wszystkich mieszkańców i potrzeby „wyższego rzędu”, a w drugiej kolejności te, które dotyczą poszczególnych grup. Ponadto władze Miasta powinny inwestować w większym stopniu w to, co jest stricte miejskie, ponieważ znaczna część osiedli jest w posiadaniu poszczególnych spółdzielni, bądź grup właścicielskich. Podniesienie standardu serca Miasta będzie stanowić czynnik prorozwojowy dla całej społeczności, przede wszystkim zaś, będzie doskonałą wizytówką Miasta dla przyjeżdżających z zewnątrz [Kowalik 2004:26].*

Przy okazji badań poprzedzających proces projektowania zdecydowana większość mieszkańców wskazała ściśle centrum Kielc, jako przestrzeń, która bezwzględnie powinna zostać wyłączona z ruchu [Kowalik 2004:76]. Zapisy tych konsultacji znalazły się także we wnioskach o uzyskanie DŚU. Oczekiwana wysokiej jakości przestrzeń publiczna dostępna jedynie dla pieszych była zatem pretekstem do działań rewitalizacyjnych.

Młode Ruchy Miejskie w Kielcach

Stowarzyszenie Kieleckie Inwestycje (SKI) jest jednym z najprężniej działających spośród Młodych Ruchów Miejskich w Kielcach. Sformalizowało się ono wokół uczestników forum internetowego Kieleckie Inwestycje w kwietniu 2011 r., jednakże pierwsze próby zawiązania stowarzyszenia podejmowane były już w listopadzie 2007 r. Polem działania SKI jest szeroko rozumiany rozwój zrównoważony w zakresie planowania przestrzennego, komunikacji, transportu zbiorowego, a także jakości przestrzeni publicznej w rewitalizowanym śródmieściu Kielc. Stowarzyszenie oficjalnie liczy jedynie ok. dwudziestu członków, choć według władz organizacji grupa sympatyków i tzw. utajnionych członków jest zdecydowanie większa. Ich nieformalny udział spowodowany jest niechęcią władz miasta do działań podejmowanych w Stowarzyszeniu. Do grona szeroko rozumianych uczestników ruchu należą profesjonaliści zawodowo związani z projektowaniem, wykonawstwem, urzędnicy, prawnicy, są to ludzie młodzi najczęściej niebędący członkami izb zawodowych, studenci ostatnich lat studiów, praktykanci i stażyści.

Stowarzyszenie stara się działać jako pośrednik pomiędzy administracją publiczną a środowiskami zawodowymi, dostarczając analizy czy też studia przypadków lub materiały opracowane przez inne samorzady, mając nadzieję na wzbudzenie dyskusji o kształcie przemian przestrzennych, komunikacyjnych oraz społeczno-ekonomicznych w innych miastach. SKI zwraca uwagę na stronę prawną przykładowych rozwiązań. Tworzy też szczegółowe opracowania na poparcie swoich tez i wniosków, a także bierze czynny udział w konsultowaniu projektów rewitalizacyjnych realizowanych przez m. Kielce rozwiązań komunikacyjnych.

Problemy SKI spowodowane niespójną polityką miasta

Stowarzyszenie Kieleckie Inwestycje, zgodnie z obowiązkiem nałożonym przez Ustawę z dn. 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, powinno poprzez Radę Pożytku Publicznego działającą przy Prezydencie m. Kielce od października 2011 r. współpracować z miastem w zakresie działań opisanych w statucie organizacji. Jednakże wspomniana Ustawa nie precyzuje zakresu konsultacji, nie nakłada także żadnych kar za nieprzestrzeganie jej zapisów, co teoretycznie powinno objawić się w rozporządzeniach wykonawczych, których do tej pory nie opublikowano.

Wobec powyższego podstawowym zajęciem SKI stała się walka o traktowanie organizacji jako pełnoprawnego partnera rozmów i strony w trakcie konsultacji prowadzonych poprzez rozprawy przed sądami administracyjnymi o dopuszczenie ich jako strony postępowania zarówno w trybie KPA, jak i w trybie dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie, a także w postaci licznych interwencji w samych urzędach. SKI interweniuje

również w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, które w ramach swych kompetencji przy wdrażaniu projektów unijnych, z których finansowane są działania rewitalizacyjne na obszarze śródmieścia Kielc, jest organem nadrzędnym. Tego typu problemy występują jedynie przy inwestycjach drogowych i transportowych, realizowanych przez Miejski Zarząd Dróg oraz ZTM, jako organizatora transportu publicznego w Kielcach.

Miasto, przystępując do kolejnych działań rewitalizacyjnych, ogłasza konsultacje społeczne, które są jedynie formalnym wymogiem. Urzędnicy nie są naturalnie zobowiązani uwzględnić wszystkich wniosków, jakie do nich napłyną, jednakże przy większym oporze oraz akcjach informowania społeczeństwa o możliwych konsekwencjach pojawia się nacisk na SKI w postaci wystąpień publicznych prezydenta, że albo projekt wybudowany zgodnie z propozycją miasta, albo nic nie zostanie zrealizowane.

Słynne stały się już słowa wiceprezydenta Kielc, który nazwał SKI Stowarzyszeniem Blokujemy Kieleckie Inwestycje. Niezwykle pozytywnie władze Stowarzyszenia oceniają współpracę z Pełnomocnikiem Prezydenta m. Kielce ds. Rewitalizacji, Biurem Planowania Przestrzennego, Wydziałem Ochrony Środowiska i Usług Komunalnych UM Kielce, a także z Urzędem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, czyli pozostałych aktorów procesu rewitalizacji. Dzięki działaniom i współpracy organizacji z urzędnikami udało się m.in. wymienić oświetlenie uliczne centrum Kielc, zachować pozostałości kieleckiego ratusza na płycie Runku, ujednolicić oprawy oświetleniowe.

Ruch w Śródmieściu

Walka SKI z Miejskim Zarządem Dróg (MZD), który jest organizatorem znacznej części prac rewitalizacyjnych w centrum Kielc, polega głównie na pilnowaniu przestrzegania Decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (DŚU) oraz dokumentów planistycznych miasta (Lokalny program rewitalizacji), przewidujących uspokojenie ruchu samochodowego na terenie śródmieścia oraz całkowity zakaz ruchu – poza transportem publicznym, na obszarze ścisłego centrum Kielc. Kierowane przez SKI wnioski o uspokojenie ruchu m.in. poprzez meandrowanie ruchu, wyniesienie skrzyżowań, tworzenie kontrapasów rowerowych a także poszerzenie traktów pieszych z jednoczesnym zwężeniem pasa ruchu z 3,50 m do 2,75 m, ograniczenie miejsc postojowych nie są uznawane. Jedynie w przypadku konsultacji społecznych dotyczących II etapu rewitalizacji zabytkowego śródmieścia Kielc – ul. Mickiewicza, udało się osiągnąć kompromis. Pozostałe wnioski dotyczące innych obszarów i ulic zostały przez inwestora zignorowane.

Uspokojenie lub całkowite wyłączenie ruchu samochodowego w centrum Kielc jest przedmiotem debaty nie tylko SKI, ale także innych organizacji i Stowarzyszeń. Niektóre z nich, np. Stowarzyszenie Kielce Nasz Dom (SND), reprezentujące kupców i przedsiębiorców działających na tym obszarze, a także właściciele nieruchomości, dążą do przywrócenia poprzedniej organizacji oraz zorganizowania większej liczby parkingów a także likwidacji strefy płatnego parkowania.

W związku z uruchomieniem centrum handlowo-rozrywkowego Korona Kielce w maju 2012 r. w bezpośrednim sąsiedztwie śródmieścia większość kupców odczuwa wyraźny spadek liczby klientów. Jednakże bezpośrednim powodem takiego stanu rzeczy jest

niedostosowanie oferty handlowo-usługowej oraz czasu pracy do zmieniających się potrzeb klientów, przyzwyczajonych do bogatej oferty wielkich centrów handlowo-rozrywkowych. Jedynym poszerzeniem oferty stały się regularnie organizowane przez SND na głównym deptaku miasta weekendowe wydarzenia pn. Budzenie Sienkiewki, mające przyciągnąć klientów i zachęcające do częstszego odwiedzania serca Kielc. Organizatorzy wspólnie z Biurem Wystaw Artystycznych, służbami mundurowymi oraz twórcami nagrody muzycznej „Świętokrzyskie Scyzoryki“ przygotowują liczne konkursy, wystawy, prezentacje samochodowych „oldtimerów” oraz koncerty.

Artyści w rewitalizowanym śródmieściu Kielc

Jedną z pierwszych przestrzeni publicznych poddanych modernizacji był pl. Artystów, leżący pomiędzy Muzeum Narodowym a ul. Sienkiewicza. Obszaru, wcześniej zajętego przez wielki zbiornik przeciwpożarowy, służącego w lecie jako fontanna, dziko zarośniętego krzakami, nie można było uznać za atrakcyjną przestrzeń publiczną. Po modernizacji stał się jednym z ulubionych miejsc kielczan, oferując niezwykle ciekawą przestrzeń wystawienniczą z ekspozycją na wzgórze zamkowe i Pałac Biskupów. Wśród wielu wystaw, koncertów oraz wydarzeń na szczególną uwagę zasługuje działalność przedsiębiorcy oraz kolekcjonera dzieł sztuki, który sfinansował i udostępnił zwiedzającym trzy coroczne wystawy: „Wędrówkę ludzi żelaznych” (2009), wystawę w przestrzeni „Balansujący” (2010) oraz instalację – labirynt Leona Tarasewicza (2011). Cykl wystaw realizowany pn. „Sztuka w przestrzeni publicznej”, według zapowiedzi mecenasa, będzie miał kontynuację jesienią 2012 r. i w kolejnych latach. Na pl. Artystów zaprezentuje instalację „Taniec czarownic“ artystka Ludwika Ogorzelec.

Kolejną przygotowywaną inicjatywą społeczno-artystyczną, która spotkała się z ciepłą reakcją władz miasta, jest Nowy Teatr Kielce (NTK), ma on być alternatywą jedynego w mieście teatru dramatycznego im. Stefana Żeromskiego. W 2012 r. utworzono Fundację na rzecz Budowy Nowego Teatru w Kielcach. NTK ma mieć siedzibę w dawnej synagodze przy al. IX Wieków Kielc, do niedawna Archiwum Państwowym. Pierwsze próby przebudowy tego budynku na cele teatralne zostały podjęte w 2009 r. po przeprowadzce archiwum do nowego budynku oraz po konflikcie z Bazą Zbożową, stowarzyszeniem artystycznym działającym w przekazanych na ten cel warsztatach naprawy samochodów przy ul. Zbożowej. Zaproszono wtedy do Kielc i poproszono o wykonanie koncepcji przebudowy budynku laureata Pritzкера, Petera Zumthora. Szwajcar propozycję przyjął, przygotowując i przedstawiając w listopadzie 2010 r. swoją wizję przebudowy budynku oraz stworzenia ogrodu. Ostatecznie jednak w lipcu 2011 r. miasto musiało odstąpić od realizacji zadania z powodu sporu o prawo do budynku z Żydowską Gminą Wyznaniową w Katowicach przed działającą przy MSW Komisją Regulacyjną ds. Gmin Wyznaniowych Żydowskich i niemożliwością określenia perspektywy czasowej prac budowlanych. Ostatecznie w sierpniu 2012 r. sprawa skierowana została do sądu.

W związku z przeniesieniem siedziby Biura Wystaw Artystycznych do innego budynku na jego miejscu planuje się stworzyć nową przestrzeń artystyczną. Zamierzeniem jest stworzenie galerii, sali koncertowej na 150 osób, restauracji. W zamyśle obiekt funkcją

przypominać ma warszawską Fabrykę Trzciny, a odbywać mają się w nim koncerty, monodramy, recitale i pokazy filmowe. Koncepcję oraz projekt budowlany wykonała kielecka pracownia architektoniczna Tera Group Pracownia Architektoniczna. Pierwotnie zakończenie prac budowlanych zaplanowano na koniec 2013 r., jednakże ze względu na konflikt z konserwatorem zabytków o niejasne i nieprecyzyjne zapisy miejscowego planu zagospodarowania dotyczące zakresu opieki konserwatorskiej inwestycja została wstrzymana i czeka na rozstrzygnięcia inwestora. Kolejnym powodem opóźnienia jest zły stan budynku, do którego zamierzano przenieść BWA, i przeciągające się prace projektowe, zatem przeprowadzka i pierwsze prace związane z nowym centrum artystycznym planowane są na 2014 r.

Ożywienie ulicy Sienkiewicza

Jednym z pierwszych zadań rewitalizacji ścisłego centrum Kielc była rozpoczęta w 2001 r. i trwająca do 2006 wymiana nawierzchni i oświetlenia głównego oraz małej architektury deptaka – ul. Sienkiewicza, długości ok. 1,27 km, łączącej dworzec kolejowy przy pl. Niepodległości z pl. Moniuszki przy Kieleckim Centrum Kultury. Pełni on zarówno funkcje kulturalne (m.in. Teatr im. Stefana Żeromskiego), handlowe oraz rozrywkowe (kawiarnie, restauracje). Coraz liczniejsze placówki bankowe, apteki oraz powstające w pobliżu wielkie centra handlowo-rozrywkowe (m.in. CHR Echo, CHR Korona) sprawiły, że centrum przestaje być atrakcyjnym miejscem zakupów, a drobni przedsiębiorcy powoli je opuszczają.

Stowarzyszenie Kielce Nasz Dom, które skupia m.in. właścicieli nieruchomości oraz kupców stara się wpłynąć na te niekorzystne zmiany. Znane jest wśród kielczan głównie z inicjatywy zlikwidowania straży miejskiej oraz przywrócenia ruchu i możliwości parkowania na ul. Sienkiewicza.

Jedną z ostatnich propozycji tej organizacji było zadaszenie ul. Sienkiewicza na odcinku od ul. Małej do Leśnej. Jako przyczynę działań podawano to, że niekorzystne warunki klimatyczne Polski skutecznie zniechęcają potencjalnych klientów od wizyt na głównym deptaku miasta. Stowarzyszenie oceniło koszt inwestycji na ok. 3 mln złotych.

Nie jest to zresztą pierwsza propozycja przekrycia ul. Sienkiewicza, poprzednia pojawiła się w latach 90. ubiegłego wieku, lecz nie wzbudziła zainteresowania. Podobne zabytkowe i jednocześnie zadaszony zespoły handlowe istniejące na świecie to jednak w znakomitej większości bogate zespoły handlowe o międzynarodowej marce, np. Pasaż Wiktora Emanuela w Mediolanie. Jednakże sama propozycja oraz wirtualne poszukiwania sposobu przyciągnięcia klientów są warte zauważenia i docenienia.

Mimo ułomności formy zaproponowanej przez Stowarzyszenie, powinno ono nadal szukać sposobów na zainteresowanie kielczan ofertą handlowo-rozrywkową ul. Sienkiewicza.

Podsumowanie

Działania podjęte przez miasto w sferze zmiany jakościowej i materialnej śródmieścia są słuszne, a przemiany jakościowe centrum Kielc są już widoczne. Liczne wyremontowane elewacje kamienic, plany ożywienia bulwaru nad rzeką Silnicą z udziałem dewelopera realizującego tam zespół mieszkaniowy, udział kupców w wydarzeniach promujących centrum oraz ich zaangażowanie finansowe w projekt i budowę nowoczesnych hal targowych dowodzą współdziałania przedsiębiorców w tworzeniu pięknego śródmieścia. Jednakże w sferze działań społecznych czas ten wydaje się być stracony. Nadal konieczne są przemiany w mentalności urzędników, uznanie że konsultacje społeczne to nie tylko kolejny punkt na liście zadań, ale niezwykle ważny element całego przedsięwzięcia.

W technicznym wymiarze działań widać również pewne niekonsekwencje, np. dominację ruchu samochodowego oraz brak transportu publicznego w ścisłym centrum, mimo przeprowadzonych analiz oraz wbrew dokumentom planistycznym. Wzajemne animozje działających na rzecz rewitalizacji władz miasta, organizacji społecznych i przedsiębiorców nie mogą robić pozytywnego wrażenia. Widoczna fasadowość działań w sferze partycypacji społecznej, udziału społeczeństwa, autorytarność podejmowanych decyzji nie pomagają budować społeczeństwa obywatelskiego, którego troską będzie dobrostan przestrzeni.

W okresie silnego rozlewania się miast, wyludniania się obszarów śródmiejskich oraz migracji na przedmieścia (suburbanizacja) lub poza miasto (exurbanizacja, urban sprawl) panuje błędne przekonanie, że bez udziału przedsiębiorców, mieszkańców, jedynie za pieniądze z funduszy strukturalnych UE można zrealizować kwitnące, świetnie zorganizowane centrum miasta. Ze względu na trudności spowodowane zanikaniem handlu i usług w ścisłym centrum władze miejskie powinny niezwykle wnikliwie przeanalizować sytuację oraz podjąć odpowiednie kroki. Jedynie z udziałem obywateli, organizacji i ruchów społecznych oraz mieszkańców są szanse przywrócenia świetności centrum Kielc.

Literatura

- Garlicki Lech, 1999, *Polskie prawo konstytucyjne*, Liber, Warszawa.
- Kowalik Janina, 2004, *Kielce – moje miasto: Priorytety inwestycyjne w mieście w ocenie mieszkańców*, UM Kielce, Kielce.
- Nasz Park inicjatywa społeczna*, <http://www.naszpark.pl> (odczyt z dn: 29.09.2012).
- Podręcznik rewitalizacji – Zasady, procedury i metody działania współczesnych procesów rewitalizacji*, 2003, Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast, Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, Institut Wohnen und Umwelt, Mefisto Editions, Warszawa.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873.
- Zychowicz Zbigniew (red.), 2011, *Przeprowadzanie konsultacji społecznych w samorządzie*, Instytut Rozwoju Regionalnego, Szczecin.

GRASSROOTS INITIATIVES UNDERTAKEN TO FORM PUBLIC SPACE REVITALIZATION

Abstract. The article describes grassroots and artistic initiatives in still revitalized Kielce city centre, raising hope amongst residents that they can have influence on their surroundings. The activity of local social groups from so-called New Urban Movements not always arouses the admiration of city authorities, but it motivates for bigger involvement of the city residents in renovation processes. An identification with the domicile is one of the most precious values in building the local program of the revitalization, simultaneously becoming an indicator of the development of civil society. The paper shows initiatives, which have a significant influence on the process of the revitalization not only in the architectural context but also in immaterial sphere.

Keywords: the public space, revitalization, public participation.

Mgr inż. arch. Jakub Heciak
Politechnika Świętokrzyska
Wydział Budownictwa i Architektury
Kielce